

**Lietuvos Banko Pinigų Muziejus
(Muzeum Pieniądza Banku Litewskiego)
— ekspozycja stała**

Podstawowe funkcje banków centralnych zwykle sprowadzają się do sterowania walutą i obsługą budżetu państwa. Jeżeli przy okazji ich spełniania jednostki takie znajdą fundusze i chęć, by propagować historię pieniądza, kultury materialnej i gospodarki pieniężnej, wtedy otrzymujemy obraz, jaki proponuje swoim obywatelom i turystom Bank Litwy (Lietuvos Bankas), tworząc w Wilnie Muzeum Pieniądza (Pinigų Muziejus, adres: Totorių g. 2/8, Vilnius 01121). Historia muzeum sięga roku 1985, kiedy to Komunistyczna Partia Litwy (LSRR) powołała do życia Muzeum Historii Banku Państwowego. Muzeum miało wtedy w posiadaniu niewiele eksponatów (ok. 500), a głównym celem było szerzenie ideologii i propaganda polityczna. Po odzyskaniu niepodległości Litwy w 1990 r. i po utworzeniu narodowego Banku Litwy muzeum zostało zamknięte. Dopiero w 1993 r. postanowiono przywrócić działalność muzealną, pozyskano nowe artefakty, które miały stworzyć nową, niepolityczną ekspozycję. Działania te nie trwały długo, bo już w 1996 r. muzeum zostało ponownie zamknięte a eksponaty rozkradzione. W 1997 r. władze Banku Litwy postanowiły przekazać

pomieszczenie o powierzchni 100 m² przy ulicy Tatarskiej na działalność Muzeum Pieniądza. Przystosowanie obiektu oraz przygotowanie ekspozycji trwało blisko dwa lata, a ponowne otwarcie placówki nastąpiło w 1999 r. Muzeum cieszyło się na tyle dużym zainteresowaniem turystów, że w 2007 r. postanowiono przebudować gmach główny, który po rozbudowie pomieszczeń otrzymał nową powierzchnię muzealną. 21 grudnia 2010 r. otworzono „nowe” Muzeum Pieniądza, które na dwóch piętrach ma 300 m² powierzchni ekspozycyjnej.

Tematyką, jaka dominuje w Muzeum Pieniądza w Wilnie, jest historia rodzimego pieniądza i działalności Banku Litwy. W podziemiu pokazane są monety starożytne, średniowieczne i nowożytne — w tym ciekawie wyeksponowane w gablotach skarby — głównie monet litewskich, polskich, pruskich, ryskich i szwedzkich wraz ze zrekonstruowanymi naczyniami, w których były zdeponowane. Dodatkowo skomponowana jest gablota, w której umieszczone zostały zabytki związane z produkcją monet — od wykonywania canów i płatków aż po wybicie monety — mamy szczypce, tygle, specjalną łyżkę i wagi balansowe. Ciekawostką ekspozycji na poziomie -1 są przedmioty zrobione z monet lub obiekty ozdobione monetami. Widzimy broszki i łyżki, które wyko-

nane są z XIX-wiecznych monet pruskich i rosyjskich, następnie mamy łańcuchy i bransoletki wytworzone z monet o nominale 10 i 15 kopiejek z początku XX w., a na końcu widzimy ozdobne konwie, które na ściankach mają wtopione monety pruskie z XIX w., i wazon z wpasowanymi sześcioma XVIII-wiecznymi szelągami lubeckimi. W gablotach nie brakuje także bardziej okazałych numizmatów, wystawianych pojedynczo, jak patagony czy dukaty niderlandzkie. Ciekawym uzupełnieniem ekspozycji tego piętra jest maszyna, która, gdy się na nią wejdzie, pokazuje wartość złota, platyny i innych metali o ciężarze równym wadze turysty. Dodatkowo w podziemiu zbudowana jest wysoka na ponad metr piramida wykonana z miliona monet centowych (monety frakcyjne lita), która wpisana jest do Księgi Rekordów Guinnessa. Obok budowli przedstawiony jest filmik ukazujący powstawanie tej piramidy monetarnej. Na parterze natomiast mamy do czynienia przede wszystkim z numizmatyką XIX- i XX-wieczną, aż po czasy współczesne. W gablotach widzimy pierwsze kasy fiskalne i inne maszyny wykorzystywane do rachunków, najstarsze bankomaty oraz inne urządzenia związane z historią bankowości. Swoją obecność zaznaczają również monety litewskie sprzed wprowadzenia euro — lity i centy. Obecne są też liczmany i inne przedmioty monetopodobne. Na tym poziomie znajduje się również gablota poświęcona strefie euro — pokazane są banknoty, a także monety wszystkich krajów członkowskich Unii Europejskiej, które są w tej strefie. Bilon ułożony jest krajami pochodzenia, po jednej monecie każdego nominatu, co daje obraz szerokiej gamy przedstawiń obecnych na tego typu monetach. Na koniec trafiamy do sali omawiającej współczesne pieniądze obiegające na świecie. Głównym jej elementem jest niewysoki regał pełen

szuflad, przed którym znajduje się duży ekran. Po wysunięciu szuflady z konkretnym banknotem na dużych rozmiarów mapie podświetla się państwo, z którego pochodzi dany pieniądz, wraz ze zdjęciami pozostałych nominałów używanych w tym kraju oraz notką dotyczącą tej waluty. Na tym poziomie znajduje się również wiele plansz interaktywnych z wszelkiego rodzaju grami, quizami oraz informacjami, które skierowane są głównie (ale nie tylko!) do najmłodszych zwiedzających muzeum.

Ryc. 1. Muzeum Pieniądza w Wilnie, skarb monet polskich, pruskich i ryskich ze Średniak (lit. Seredžius), *tpq* 1627 r., fot. Łukasz Sroka.

Wstęp do muzeum jest bezpłatny. Placówka przystosowana jest dla osób zarówno niepełnosprawnych ruchowo, jak i niedowidzących.

Muzeum jest bardzo dobrym pomysłem na edukację w sferze numizmatyki i historii pieniądza. Inicjatywa ta warta jest

ze wszech miar uznania, gdyż narodowa instytucja odpowiedzialna za pieniądz aktualnie używany w kraju powinna także dbać o upowszechnianie wiedzy o historii obiegu monetarnego, jak i o historii bankowości. Narodowy Bank Litwy oprócz popularyzacji historii gospodarki poprzez stałą wystawę muzealną dodatkowo wydaje

publikacje (niektóre o charakterze ściśle naukowym¹), które dostępne są w postaci papierowej dla zwiedzających po wcześniejszej prośbie, a część z nich dostępna jest do pobrania na stronie internetowej muzeum — <http://www.pinigumuziejus.lt>.

Paweł Milejski

---

¹ Np: V. Ruzas, *Coins of the Grand Duchy of Lithuania at the Money Museum of the Bank of Lithuania*, Vilnius 2015; V. Ruzas, *Collection of the 15th c. Coins of the Golden Horde at the Money Museum of the Bank of Lithuania*, Vilnius 2013.